

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-41>

УДК 330.342

АНАЛІЗ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ФІНАНСІАЛІЗАЦІЇ

ANALYSIS OF THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE DEFINITION OF THE FINANCIALIZATION CONCEPT

Богач Юлія Ігорівна

аспірант,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5837-5599>**Bohach Yuliia**

Ivan Franko national university of Lviv

Статтю присвячено дослідженню еволюції підходів в іноземній та вітчизняній фаховій літературі до феномену фінансіалізації та його економічної природи. Окреслено основні прояви цього явища на мікро- (зміна цілей корпоративного управління компаніями та структури їхніх акціонерів, каналів акумулювання доходів економічних агентів, рівня їхніх запозичень з фінансового сектора), мезо- (зміна сегментної, суб'єктної структури фінансового ринку, рівня його міжнародної інтегрованості, стійкості до збурень, поява нових фінансових інструментів) та макрорівні (зміна функціонального розподілу доходів, галузевої структури національної економіки та рівня її схильності до фінансово-економічних криз). У статті також висвітлено наявні в економічній науці класифікації підходів до природи фінансіалізації, визначено їхні основні слабину та сформовано власну концепцію щодо систематизації підходів учених-економістів до генези цього явища.

Ключові слова: фінансіалізація, економічна система, фінансовий капіталізм, структурні зміни в національній економіці, фінансова інтеграція, вартісно-орієнтоване управління.

The article is devoted to the study of the evolution of approaches in foreign and domestic economic literature to the phenomenon of financialization and its nature. The main manifestations of this phenomenon were identified at the micro (shift in corporate governance goals and investors structure, changes in economic agents' income accumulation channels, levels of their borrowing from the financial sector), meso (change in segmental, subjective structure of the financial market, its level of international integration, resilience to shocks, emergence of new financial instruments) and macro level (change in functional income distribution, sectoral structure of the national economy and in the level of its propensity to financial and economic crises). It is concluded that the most common macroeconomic indicators that can evaluate and measure level of financialization are a share of profit from financial activities in a total amount of profit generated by a national economy, a share of debt to a gross domestic product and a share that belongs to the financial, insurance and real estate sectors in total national income. The essence of value-oriented management of the company and financial capitalism under which companies are considered as assets to be bought and sold in order to maximize profits through financial strategies are revealed as a financialization in the narrow sense (financialization of a corporate sector). The existing classifications of approaches to the nature of financialization in economics were considered in the article, their main shortcomings were identified and own concept of systematization of approaches to the genesis of this phenomenon was formed. It is determined that most economists consider financialization to be a natural transformation process that emerged in the late twentieth century and on a par with globalization and economic liberalization led to shifts in the structure and operating of the financial market, changes in nonfinancial corporations' behavior and deep adjustments in the economic policy of governments that put emphasis on the regulation of financial activities of all economic agents.

Keywords: financialization, economic system, financial capitalism, structural changes in the national economy, financial integration, value-oriented management.

Постановка проблеми. Глибокі структурні зміни в більшості ринкових господарських систем, що мали місце в другій половині ХХ ст.

та нерозривно пов'язані із глобалізаційними та інтеграційними процесами, цифровізацією, посиленням політики економічного неолібе-

ралізму, призвели до активного та швидкого розвитку фінансових ринків, що у свою чергу спричинило низку трансформацій, яку в економічній науці називають «фінансіалізацією». Через широке коло зрушень у національних економіках, зумовлених фінансіалізацією, це явище привернуло увагу багатьох іноземних та вітчизняних учених, які у своїх наукових працях намагались дослідити його природу та механізми поширення. Однак потрібно зазначити, що в економічній науці сьогодні відсутній уніфікований підхід до розуміння сутності фінансіалізації, оскільки деякі з вчених розглядають її у вузькому розумінні (фінансіалізація корпоративного сектора), інші ж у ширшому розумінні як зміни, що відбуваються на рівні національної економіки та проявляються у трансформації взаємозв'язків між реальним та фінансовим секторами. Таким чином, систематизація наявних теоретико-методологічних підходів до визначення сутності фінансіалізації та проблема формулювання її універсальної дефініції потребує подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У наукових працях Дж. Фостера, К. Філліпса, О. Орхангазі, Е. Штокгаммера, Г. Кріппнер, Дж. Аррігі, Г. Макдоффа, П. Свізі, В. Мілберга, Дж. Епштейна, Т. Пеллі, Р. Бетт, Е. Корреа, Г. Вайдала, В. Маршалла, В. Лук'янова, Ю. Осіка та Т. Щепочкіної, В. Корнеєва досліджено еволюцію явища фінансіалізації у національних економіках, на підґрунті чого сформовані авторські теоретико-методологічні підходи до визначення цього поняття.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість публікацій, сьогодні в науковій літературі відсутнє загальноприйняте вичерпне визначення поняття «фінансіалізація», яке б відображало усю багатоаспектність цього явища. Крім того, наявні в економічній науці спроби систематизації наукових підходів до цього явища мають деякі слабини.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Проаналізувати підходи вчених-економістів до визначення сутності фінансіалізації та сформулювати авторську дефініцію, що б відображала усю багатоаспектність проявів цього явища в національних економіках, удосконалити систематизацію наукових підходів до фінансіалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Представники марксистської школи економіки одні з перших приділили увагу фінансіалізації, розглядаючи її як негатив-

ний наслідок панування капіталістичного устрою. У рамках марксистської політичної економії це явище визначають як експансію фінансового капіталу в інтенсивній та екстенсивній формах. Інтенсивна форма експансії, на думку представників цієї течії, полягає у збільшенні обсягу фінансових активів, для яких характерний все менший ступінь зв'язку із виробництвом благ та обміном ними, а екстенсивна – в поширенні фінансового капіталу в нові сфери економічного та соціального життя в гібридних формах з іншими видами капіталу [1, с. 47].

Активне дослідження фінансіалізації представниками різних шкіл економічної науки розпочалось у другій половині ХХ ст., а сам термін «фінансіалізація» у його сучасному розумінні вперше вжив К. Філліпс у своїх працях «Точка кипіння» (1993 р.) та «Зарозумілий капітал» (1994 р.), присвятивши ключовий розділ другої книги фінансіалізації національної економіки США, визначаючи її як тривалий розрив між реальним та фінансовим секторами економіки [2].

Американський науковець Дж. Фостер [3] охарактеризував фінансіалізацію як довгострокове зрушення у центрі ваги капіталістичної економіки від виробничої сфери до фінансової. Це зрушення, на думку автора, прослідковується у багатьох аспектах функціонування економічної системи США, включаючи зростання частки прибутку від фінансової діяльності у загальному обсязі прибутку, згенерованого економікою, зростання частки боргу до ВВП, зростання частки, що належить фінансовому, страховому та сектору нерухомості у сукупному національному доході, появу нових екзотичних та складних фінансових інструментів та підвищення впливу фінансових бульбашок на економічну систему.

Водночас О. Орхангазі [4, с. 5–6] пов'язує фінансіалізацію із зростанням частки національного доходу, яка належить власникам фінансових активів і відповідним зменшенням частки праці у створеному національному продукті, що супроводжується підвищенням рівня фінансової нестабільності та зниженням темпів економічного зростання. Вчений розглядає фінансіалізацію в широкому розумінні – як зростання фінансових ринків, операцій та інституцій у кількісному (збільшення обсягів) та якісному (зростання впливу на економічну систему) аспектах, та у вузькому розумінні – як зміну взаємозв'язку між нефінансовими корпораціями та фінансовими ринками, що виражається, по-перше, у

зростанні обсягів фінансових інвестицій таких компаній, а також їхніх доходів від фінансової діяльності, та, по-друге, у збільшенні впливу фінансового ринку на процес управління компаніями, зокрема, проведення менеджментом корпорацій політики вартісно-орієнтованого управління (максимізація вартості акціонерного капіталу), що має наслідком зростання обсягів переміщуваних на фінансові ринки ресурсів у формі процентів, дивідендів та викупів власних акцій.

Схожого з О. Орхангазі підходу дотримується й Е. Штокгаммер [5, с. 2], який визначає фінансіалізацію як структурні зміни у взаємозв'язку між реальним та фінансовим секторами економіки, що виражається у зростанні ролі останнього, а також супроводжується переходом до вартісно-орієнтованого управління корпораціями, збільшенням рівня запозичень домогосподарств, доходів компаній від фінансової діяльності, частоти фінансових криз та міжнародної мобільності капіталу.

Г. Кріппнер [6, с. 174] тлумачить фінансіалізацію як модель нагромадження, за якої прибутки генеруються здебільшого не через торгівлю чи виробництво товарів, а через фінансові канали – діяльність, пов'язану з наданням (переміщенням) ліквідного капіталу з метою отримання доходу у вигляді процентів, дивідендів чи приросту його вартості. Схожий підхід до визначення цього поняття у своїй праці використовує Дж. Аррігі [7, с. 315], зазначаючи, що це модель отримання прибутку через фінансові канали, а не за рахунок торгівлі і виробництва.

Явище фінансіалізації Г. Макдофф, П. Свізі [8, с. 27] пов'язують із системною трансформацією зрілих капіталістичних економік: прибутковість виробничої діяльності знижується, тому активізується фінансово-господарська діяльність. Такої ж думки дотримується і В. Мілберг [9, с. 420–421], який вважає, що фінансіалізація виникає внаслідок збільшення розриву між віддачею на інвестиції у капітальні активи та інвестиції у фінансові активи.

Одне з найцитованіших визначень фінансіалізації у своїй праці «Фінансіалізація та світова економіка» дав Дж. Епштейн [10, с. 3], який визначив її доволі широко: як зростання ролі фінансових мотивів, фінансових ринків, суб'єктів фінансових відносин та фінансових інституцій у функціонуванні національної та міжнародної економіки. На думку Дж. Епштейна, фінансіалізація на рівні із гло-

балізацією та посиленням панівного становища неоліберальної теорії є визначальними тенденціями розвитку світової економіки другої половини ХХ ст. Однак учений також наголошує, що деякі науковці визначають фінансіалізацію більш вузько: як процес, за якого максимізація вартості акціонерного капіталу є основною метою корпоративного управління; цей процес також можна охарактеризувати зростанням ролі ринків капіталу над ринком банківських позик.

Схоже визначення фінансіалізації дає Т. Пеллі [11, с. 3–4], на думку якого, фінансіалізація – це процес, за якого фінансові ринки, інституції та еліти все більше впливають на економічну політику та економічні результати. Фінансіалізація трансформує функціонування економічної системи як на мікро-, так і на макроекономічному рівні. Основними наслідками фінансіалізації вчений визначає: 1) зростання значення фінансового сектора економіки у порівнянні з реальним, 2) переміщення доходів із реального сектора у фінансовий та 3) збільшення нерівності доходів та стагнації заробітної плати. Фінансіалізація впливає на економічні процеси через три різні канали: зміни в структурі та функціонуванні фінансового ринку, зміни в поведінці нефінансових корпорацій та зміни в економічній політиці. Задля зниження негативного впливу цього явища, на думку вченого, урядам необхідно проводити багатопільову політику, що дасть змогу відновити контроль над фінансовими ринками, конкурувати із парадигмою неоліберальної економічної політики, яку активно підтримують адепти фінансіалізації, змусити корпорації враховувати інтереси інших зацікавлених сторін, окрім суб'єктів фінансових ринків, та реформувати політичний процес із метою послаблення впливу корпорацій та заможних верств населення.

Р. Бетт [12, с. 2] характеризує явище фінансіалізації як перехід від управлінського капіталізму, за якого віддача на інвестиції виникає внаслідок створеної у реальному секторі вартості, до нової форми фінансового капіталізму, за якого управління фінансовими активами перетворюється на основну діяльність нефінансових корпорацій, крім того, компанії розглядають як активи, які купують та продають, з метою максимізації прибутків через фінансові стратегії. Ці фінансові стратегії передбачають купівлю-продаж компаній чи їхніх підрозділів, а також інших активів, використання боргових інструментів для податкової оптимізації, спекулювання ціною акцій тощо, тобто отримання

прибутку без впливу на організаційну продуктивність, якість та інноваційність продукції, ефективність використання ресурсів та довгострокову конкурентоспроможність фірм. Крім того, на думку Е. Корреа, Г. Вайдала, В. Маршалла [13, с. 256] фінансіалізація корпоративного сектора проявляється у зміні структури акціонерів – інвестиційні компанії набувають все більшого впливу та використовують свої права власності для накладання фінансової логіки на бізнес-стратегії: створення стимулів для менеджменту компанії застосувати агресивне управління грошовими коштами, у тому числі емісію цінних паперів різного виду одночасно та перетворення неліквідних активів, таких як запаси, майбутні продажі, витрати на дослідження та розробки, інші види нематеріальних активів у ліквідні активи та майбутні прибутки.

Український економіст, В. Лук'янов [14, с. 15–16], вважає фінансіалізацію законодавчим продуктом глобалізації, що зумовлює стрімкий розвиток фінансових ринків і нагромадження величезних фінансових ресурсів, спричиняючи при цьому відрив останніх від матеріального виробництва. На думку вченого, фінансіалізація постає у вигляді агрегованого явища, яке, з одного боку, означає процес фінансової глобалізації, а з іншого – результат впливу даного процесу на національні економіки. Як глобальне явище, фінансіалізація об'єднує національні ринки капіталів в єдиний інвестиційний простір, у якому фінансовий капітал окремих країн шукає прибуткового розміщення по всьому світу, а національні капіталомісткі проекти фінансуються за рахунок залучення іноземних коштів. Водночас, з погляду В. Лук'янова, конкуренція за фінансові ресурси стає глобальною, а грошові потоки і фінансові ресурси не прагнуть в «протокольному порядку» супроводжувати реальну економіку, неминучим наслідком чого стає нарощування обсягів віртуального капіталу за рахунок зростаючого розриву між реальним капіталом і його ринковою оцінкою.

Водночас на думку іншого українського економіста М. В. Корнєєва [18, с. 57] фінансіалізацію можна охарактеризувати «як процес стрімкого розширення частки фінансового сектору в економіці, що зумовлений швидкими темпами впровадження фінансових інновацій, перетіканням капіталу з реального у фінансовий сектор та характеризується зростанням кількості операцій з фіктивним капіталом і лібералізацією фінансових відно-

син». З погляду російських вчених Ю. Осіка та Т. Щепочкіної [15, с. 202; 16, с. 1], фінансіалізація – це форма функціонування економіки, що характеризується переважанням фінансових угод у загальній структурі внутрішніх, а особливо міжнародних відносин, та підпорядкуванні реального сектора економіки фінансовому.

Загалом наявні в економічній науці підходи до визначення поняття фінансіалізації Н. Ван Дер Зван [17, с. 104, с. 107, с. 111] розділила на три групи, у яких вона розглядається як трансформація:

1) каналів акумулювання доходів, за якої зростає частка доходів компаній реального сектора від фінансової діяльності у формі процентів, дивідендів та приросту вартості фінансових активів (О. Орхангазі, Е. Штокгаммер, Г. Кріппнер, Дж. Аррігі, Дж. Епштейн, Г. Макдофф, П. Свізі, В. Мілберг).

2) цілей корпоративного управління компаніями, за якої фінансові ринки чинять тиск на нефінансові корпорації та їхній менеджмент, що в свою чергу приводить до впровадження вартісно-орієнтованого менеджменту корпораціями (Р. Бетт, Е. Корреа, Г. Вайдал, В. Маршалл).

3) економічних відносин, за якої фінансові продукти стають доступними широкому колу економічних суб'єктів та активно використовуються ними у повсякденному житті (І. Ертурк, Р. Мартін, Дж. Девіс).

На наш погляд, слабиною такої класифікації є звуження першого підходу лише до трансформації каналів акумулювання доходів нефінансових корпорацій, у той час, як більшість вчених розглядають й зростання частки доходів населення від операцій на фінансовому ринку, розширення його суб'єктного складу, розмаїття пропонуваного на ньому інструментів як прояв фінансіалізації.

М. В. Корнєєв [18, с. 52–53] вважає, що в сучасній економічній науці доцільно виділити п'ять підходів до розкриття явища фінансіалізації як:

1) категорії, що визначає орієнтацію на акціонерну вартість як режим корпоративного управління та зростання ролі ринку в економіці – акціонерний підхід (Дж. Смізін, О. Охангазі, Т. Пеллі);

2) процесу впливу на функціонування компаній, трансформації економіки – внутрішньогосподарський підхід (Р. Бетт, Г. Магдоф та П. Свізі);

3) стрімкого зростання частки фінансового сектору в економіці – гегемоністичний під-

хід (Е. Штокгаммер, О. Охангазі, Г. Епштейн, В. Лук'янов);

4) способу отримання прибутку та залучення інвестицій/ режиму нагромадження коштів – нагромаджувальний підхід (Г. Кріппнер, У. Мілберг, Дж. Аррігі, П. Дос Сантос, С. Лапавітсас);

5) процесу активного розвитку фінансової торгівлі та розширення спектра фінансових інструментів – інноваційний підхід (К. Філіпс, Ю. Осік, Н. Щепочкіна).

Однак на нашу думку, такий підхід до класифікації все ж має досить умовний характер, оскільки більшість економістів розглядає явище фінансіалізації у комплексному розумінні та пояснює його в контексті наслідків впливу на національну економіку у цілому та поведінку економічних суб'єктів і ринків зокрема, називаючи при цьому декілька різних механізмів поширення на мікро, мезо- та макрорівні.

Вважаємо, що наявні підходи до фінансіалізації в іноземній та вітчизняній літературі можна систематизувати за характером трансформаційних змін, що відбуваються на:

1) мікроекономічному рівні: зростання частки доходів економічних суб'єктів, що акумулюються на фінансовому ринку (Г. Кріппнер, Дж. Аррігі, Г. Макдофф, П. Свізі, В. Мілберг), перехід до вартісно-орієнтованого менеджменту, зміна структури інвесторів компаній (Р. Бетт, Є. Корреа, Г. Вайдал, В. Маршалл);

2) мезоекономічному рівні: стрімкий розвиток фінансового ринку, що супроводжується зростанням обсягів укладених на ньому угод, розширенням складу його учасників, появою нових фінансових інструментів та підвищенням впливу фінансового сектора на національну економіку (В. Лук'янов, М. Корнєєв, Ю. Осік, Т. Щепочкіна, Дж. Епштейн);

3) макроекономічному рівні: відрив фінансового сектора від реального, що супроводжується зміною галузевої структури національної економіки, функціонального розподілу національного доходу, зростанням фінансово-економічних криз (К. Філіпс, Дж. Фостер, Е. Штокгаммер);

4) одночасно на декількох рівнях (Т. Пеллі, О. Орхангазі).

На нашу думку, підхід до визначення фінансіалізації як явища із складною економічною природою, що містить низку складних механізмів поширення та впливу на реальний сектор економіки, є найбільш правильним. Таким чином, фінансіалізацію можна визначити як трансформаційні зміни в економічній

системі, що проявляються на мікро- (збільшення частки доходів економічних суб'єктів від фінансової діяльності, рівня їхніх запозичень, перехід до вартісно-орієнтованого менеджменту компаніями, зростання частки інституційних інвесторів у структурі акціонерів), мезо- (зростання обсягів угод, укладених на фінансовому ринку, розширення складу його учасників, підвищення рівня його міжнародної інтегрованості, впливу на національну економіку, поява нових фінансових інструментів) та макрорівні (відрив фінансового сектора від реального, зростання частки національного доходу, що належить власникам фінансових активів, підвищення нерівності доходів, частоти фінансово-економічних криз).

Висновки. Отже, на підставі проведеного дослідження доходимо до таких висновків – через складність та багатогранність проявів фінансіалізації, сьогодні в економічній науці відсутній єдиний підхід до його визначення. Деякі вітчизняні та іноземні вчені розглядають це явище у контексті зміни цілей корпоративного управління, структури джерел акумулювання доходів економічних суб'єктів, інші ж пов'язують його зі стрімким розвитком фінансових ринків та підвищенням їхнього впливу на економічну систему, ще одна частина досліджень науковців акцентує увагу на збільшенні розриву між фінансовим та реальним секторами економіки, що супроводжується зростанням частки національного доходу, яка належить власникам фінансових активів. На нашу думку, така полісистемність фінансіалізації потребує підходу, що б враховував її прояви як на мікро-, так і на мезо- та макрорівні. Таким чином, вважаємо, що фінансіалізацію можна визначити як трансформаційні зміни в економічній системі, що проявляються на мікро- (збільшення частки доходів економічних суб'єктів від фінансової діяльності, рівня їхніх запозичень, перехід до вартісно-орієнтованого менеджменту компаніями, зростання частки інституційних інвесторів у структурі акціонерів), мезо- (зростання обсягів угод, укладених на фінансовому ринку, розширення складу його учасників, підвищення рівня його міжнародної інтегрованості, впливу на національну економіку, поява нових фінансових інструментів) та макрорівні (відрив фінансового сектора від реального, зростання частки національного доходу, що належить власникам фінансових активів, підвищення нерівності доходів, частоти фінансово-економічних криз).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ben Fine. Financialization from a Marxist Perspective. *International Journal of Political Economy*, vol. 42, no. 4, Winter 2013–14, pp. 47–66. URL: https://www.researchgate.net/profile/Ben_Fine/publication/270251014_Financialization_from_a_Marxist_Perspective/links/588617dba6fdcc6b7919103e/Financialization-from-a-Marxist-Perspective.pdf.
2. John Bellamy Foster. The Financialization of Capitalism. *Monthly Review Magazine*. April 2007 (Volume 58, Number 11). URL: <https://monthlyreview.org/2007/04/01/the-financialization-of-capitalism>.
3. John Bellamy Foster. The Financialization of Accumulation. *Monthly Review Magazine*. October 2010 (Volume 62, Number 5). URL: <https://monthlyreview.org/2010/10/01/the-financialization-of-accumulation/#en104>.
4. Orhangazi, Ö. Financialization and the US Economy. Northampton, Massachusetts: Edward Elgar Publishing, 2008. 176 p. URL: <https://www.elgaronline.com/view/9781847205940.00010.xml>.
5. Stockhammer, E. Financialization and the Global Economy. Political Economy Research Institute. University of Massachusetts Amherst. *Working Paper*. 2010, № 240. 17 p. URL: https://peri.umass.edu/fileadmin/pdf/working_papers/working_papers_201-250/WP240.pdf.
6. Greta R. Krippner, The Financialization of the American Economy. *Socio-economic Review*, 3, no. 2 (2005), pp. 173–208. URL: http://www.hr.fudan.edu.cn/_upload/article/b5/5e/e816d9f3439c946642016999bf90/b40e0f40-6867-43e0-83c5-5c1107dbe24e.pdf.
7. Arrighi, G. The Long Twentieth Century: Money, Power, and the Origins of Our Times. London : Verso, 1994. 400 p. URL: https://books.google.co.uk/books?id=j9UrMQAACAAJ&printsec=frontcover&hl=uk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q=financialization&f=false.
8. Harry Magdoff and Paul M. Sweezy, Economic History As It Happened, Vol. IV. Stagnation and the Financial Explosion (New York: Monthly Review Press, 1987), URL: https://monthlyreview.org/product/stagnation_and_the_financial_explosion_economic_history_as_it_happened_vol_iv.
9. William Milberg (2008) Shifting sources and uses of profits: sustaining US financialization with global value chains. *Economy and Society*, 37:3, pp. 420–451, DOI: 10.1080/03085140802172706. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03085140802172706?scroll=top&needAccess=true>.
10. Gerald A. Epstein, "Introduction," in Epstein, ed., Financialization and the World Economy (Northampton, MA: Edward Elgar, 2005), 1. URL: <https://www.worldcat.org/title/financialization-and-the-worldeconomy/oclc/269373448>.
11. Palley, Thomas I., Financialization: What it is and Why it Matters. *Levy Economics Institute Working Paper*, no. 525. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID1077923_code803290.pdf?abstractid=1077923&mirid=1.
12. Batt, R. The Impact of Financialization on Management and Employment Outcomes. 20th Annual John Lovett Memorial Lecture (April, 2012). Ireland: University of Limerick, 2012. 29 p. URL: <https://www.yumpu.com/en/document/read/12087229/20th-annual-john-lovett-memorial-lecture/3>.
13. Eugenia Correa, Gregorio Vidal & Wesley Marshall (2012) Financialization in Mexico: trajectory and limits. *Journal of Post Keynesian Economics*, 35:2, pp. 255–275, DOI: 10.2753/PKE0160-347735020. URL: https://www.researchgate.net/publication/260162218_Financialization_in_Mexico_Trajectory_and_limits.
14. Лукьянов В.С. Финансиализация как проявление глобализационной трансформации. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 4 (142). С. 15–23.
15. Осик Ю. И. Деглобализация мировой экономики как следствие ее финансиализации. *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. 2014. № 1–2. С. 202–205. URL: <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=4625>.
16. Щепочкина Н. А. Особенности унификации стандартов регулирования мирового финансового рынка. Конференция «Ломоносов», 2011. URL: http://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2011/1410/13300_1890.pdf.
17. van der Zwan, Natascha. (2014). Making Sense of Financialization. *Socio-Economic Review*. 12. 99–129. DOI: <https://doi.org/10.1093/ser/mwt020>. URL: https://www.researchgate.net/publication/274049273_Making_Sense_of_Financialization.
18. Корнєєв М. В. Методологічні засади оцінювання та регулювання дисбалансів руху фінансових ресурсів в економіці України: дисертація на здобуття ступеня доктора наук: 08.00.08. Українська академія банківської справи. Суми, 2015. 516 с. URL: https://uabs.sumdu.edu.ua/images/stories/docs/2133/Dissert_Korneyev.pdf.

REFERENCES:

1. Ben Fine. Financialization from a Marxist Perspective. *International Journal of Political Economy*, vol. 42, no. 4, Winter 2013–14, pp. 47–66. Available at: https://www.researchgate.net/profile/Ben_Fine/publication/270251014_Financialization_from_a_Marxist_Perspective/links/588617dba6fdcc6b7919103e/Financialization-from-a-Marxist-Perspective.pdf.

2. John Bellamy Foster. The Financialization of Capitalism. *Monthly Review Magazine*. April 2007 (Volume 58, Number 11). Available at: <https://monthlyreview.org/2007/04/01/the-financialization-of-capitalism>.
3. John Bellamy Foster. The Financialization of Accumulation. *Monthly Review Magazine*. October 2010 (Volume 62, Number 5). Available at: <https://monthlyreview.org/2010/10/01/the-financialization-of-accumulation/#en104>
4. Orhangazi, Ö. Financialization and the US Economy. Northampton, Massachusetts: Edward Elgar Publishing, 2008. 176 p. Available at: <https://www.elgaronline.com/view/9781847205940.00010.xml>.
5. Stockhammer, E. (2020) Financialization and the Global Economy. Political Economy Research Institute. University of Massachusetts Amherst. *Working Paper*, no. 240. 17 p. Available at: https://peri.umass.edu/fileadmin/pdf/working_papers/working_papers_201-250/WP240.pdf.
6. Greta R. Krippner, The Financialization of the American Economy. *Socio-economic Review*, 3, no. 2 (2005), pp. 173–208. Available at: http://www.hr.fudan.edu.cn/_upload/article/b5/5e/e816d9f3439c946642016999bf90b40e0f40-6867-43e0-83c5-5c1107dbe24e.pdf.
7. Arrighi, G. *The Long Twentieth Century: Money, Power, and the Origins of Our Times*. London: Verso, 1994. 400 p. Available at: https://books.google.co.uk/books?id=j9UrMQAACAAJ&printsec=frontcover&hl=uk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q=financialization&f=false.
8. Harry Magdoff and Paul M. Sweezy, *Economic History As It Happened*, Vol. IV. Stagnation and the Financial Explosion (New York: Monthly Review Press, 1987), available at: https://monthlyreview.org/product/stagnation_and_the_financial_explosion_economic_history_as_it_happened_vol_iv.
9. William Milberg (2008) Shifting sources and uses of profits: sustaining US financialization with global value chains. *Economy and Society*, 37:3, pp. 420-451, DOI: 10.1080/03085140802172706. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03085140802172706?scroll=top&needAccess=true/>
10. Gerald A. Epstein, "Introduction," in Epstein, ed., *Financialization and the World Economy* (Northampton, MA: Edward Elgar, 2005), no. 1. Available at: <https://www.worldcat.org/title/financialization-and-the-worldeconomy/oclc/269373448>.
11. Palley, Thomas I., *Financialization: What it is and Why it Matters*. *Levy Economics Institute Working Paper*, no. 525. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID1077923_code803290.pdf?abstractid=1077923&mirid=1.
12. Batt, R. The Impact of Financialization on Management and Employment Outcomes. 20th Annual John Lovett Memorial Lecture (April, 2012). Ireland: University of Limerick, 2012. 29 p. Available at: <https://www.yumpu.com/en/document/read/12087229/20th-annual-john-lovett-memorial-lecture/3>.
13. Eugenia Correa, Gregorio Vidal & Wesley Marshall (2012) Financialization in Mexico: trajectory and limits. *Journal of Post Keynesian Economics*, 35:2, pp. 255-275, DOI: 10.2753/PKE0160-347735020. Available at: https://www.researchgate.net/publication/260162218_Financialization_in_Mexico_Trajectory_and_limits.
14. Lukianov V. S. (2013) Finansializatsia kak proiavlenie globalizatsionnoy transformatsii [Financialization as a manifestation of globalization transformation]. *Aktualni problemy ekonomiky*. № 4 (142), pp. 15–23.
15. Osik Y. I. (2014) Dehlobalyzatsiia myrovoi ekonomiki kak sledstvie ee fynansializatsii [Deglobalization of the world economy as a consequence of its financialization]. *Mezhdunarodnyi zhurnal prykladnykh y fundamentalnykh issledovaniy*. № 1–2, pp. 202–205. Available at: <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=4625>.
16. Shchepochkina N. A. (2011) Osobennosti unifikatsyy standartov rehulyrovaniya mirovoho finansovoho rynka [Features of unification of the world financial market regulation standards]. Lomonosov Conference. Available at: http://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2011/1410/13300_1890.pdf.
17. van der Zwan, Natascha (2014) Making Sense of Financialization. *Socio-Economic Review*. 12. 99–129. DOI: <https://doi.org/10.1093/ser/mwt020>. Available at: https://www.researchgate.net/publication/274049273_Making_Sense_of_Financialization.
18. Kornieiev M. V. (2015) Metodolohichni zasady otsiniuvannia ta rehuliuivannia dysbalansiv rukhu finansovykh resursiv v ekonomitsi Ukrainy [Methodological bases of estimation and regulation of financial resources movement imbalances in economy of Ukraine]. Doctor's thesis. Kyiv.